

**B R DE ERLER Ö RET M YÖNTEM OLARAK
FOTO RAF YORUMLAMA**

Faruk KANGER¹

ÖZET

21. yüzyılın ilk çeyre inin ortalarına yakla tı ımız u yıllar-
da hayatın akı ı her zamankinden daha hızlı olmakta; sosyal
kültürel, ekonomik ve teknolojik de i imler, e itim yakla-
ımlarını ve anlayı larını etkilemektedir. Sık sık revize edi-
len e itim programları, kendisine uygun yeni ö retim yön-
temleri ve materyalleri geli tirme ihtiyacını da beraberinde
getirmektedir. Bu ihtiyacı kar ılayacak nitelikleri ta ıyan bir
de erler ö retimi yöntemi olarak 'foto raf yorumlama' bu-
günkü yapılandırmacı e itim anlayı ı ve ö renci merkezli
ö retim programına uygun yöntemlerden biridir.

¹ Dr.

Foto raf yorumlama, kuramsal ve pratik olarak de erler e i-
timi hedeflerine uygun ve ölçüp de erlendirilebilir bir yön-
temdir.

Bu makalede foto raf yorumlama yönteminin ne oldu u,
üstün ve sınırlı yönleri ve nasıl uygulanaca ı ele alınmı tır.
Ayrıca iki örnek uygulama verilerek, uygulama a amaları ve
nitelikleri gösterilmi tir.

ki örnek uygulama, dört farklı e itim kurumunda de i ik
dallardaki ö retmenler tarafından yapılmı tır. Örnek uygu-
lama öncesinde ö retmenlere yöntemle ilgili bilgi ve mal-
zeme verilmi tir. Örnek uygulamalar sonunda, uygulayıcı
ö retmenlerle yüz yüze mülakat gerçekleştirilmi ve sonuç-
lar ve de erlendirmeler ortaya konmu tur.

Anahtar Kelimeler: Foto raf yorumlama, de er, ö retim.

PHOTO INTERPRETATION AS A TEACHING METHOD OF VAL- UES EDUCATION

ABSTRACT

Nowadays, coming to the middle of the first quarter of the 21th cen-
tury, the flow of life is faster than ever; social, cultural, economic and
technological changes affect the approaches and the conception of the
education. Frequently revised education programmes introduce also
a need of developing new teaching methods and materials appropri-
ate to themselves. Meeting the qualifications of this need “photo in-
terpretation”, as a method of values education, is one of the appro-

priate methods of today's constructivist education and student-centered teaching programme.

Photo interpretation is a measuring and evaluating method both theoretically and practically appropriate to the goals of values education.

In this article it is discussed what the photo interpretation is, its advantageous and limited aspects and how to apply. Moreover, giving two sample applications, the phases and characteristics are indicated.

These two sample applications were carried out by the teachers in various branches in four different educational institutions. Before the sample application, method related information and materials were given to the teachers. At the end of the sample applications, face to face interviews were made with the applying teachers; then, the results and reviews were produced.

Key Words: Photo interpretation, value, education.

G R

Hayatın her alanında iyi karakterli insana duyulan ihtiyaç artmaktadır. Toplumlarda ya anan sosyal, ekonomik, politik problemler; ya anabilir bir dünyada iyi e itilmi insanın ne kadar önemli oldu unu bir kere daha gözler önüne sermektedir. Bu da e itim sistemlerini ve ö retim programlarını, ö rencilerin karakter geli imine yönelik yenilik arayı lara, daha etkili ve verimli uygulamalar geli tirmeye zorlamaktadır.

Ülkemizde ilk ve orta dereceli okullarda öğretmenlerin, de erler e itimine yönelik pratik çalı malara ihtiyaç duydukları görülmektedir. Bugün *ö reneni merkeze alan* ve *yapılandırmacı e itim* yaklaşımlarının esas olduğu öğretmen programlarında, içeri i destekleyecek etkili öğretmen yöntemlerine ve uygulamalara öğretmenlerin, her zamankinden daha çok ihtiyacı vardır.

Geli tirilecek yeni yöntemler ve uygulamalar, öğrencileri bütün ilgi alanları ile kavramalı, ortak hedefler doğrultusunda onları duygusal, düşünce ve davranış boyutunda harekete geçirmelidir. Bu uygulamalar, hayatın içinden, gerçek ve doğru örneklerle, mümkün olduğunca çok duyu organını harekete geçirmeli ve kalıcı davranışlar kazandırmalıdır.

De erler e itiminde, istenen başarıyı elde etmek için öğrencilerin;

- a. İyi model almaları için uygun ortam oluşturulması ve bu doğrultuda iyi bir program yapılması,
- b. Evde, okulda ve okul dışında yapılacak faaliyetlere katılımının sağlanması,
- c. İyi karakter özelliklerini geliştirme, tecrübelerini artırmaları için her amaçta anlayış ve sevgilerini destekleyen eğitim materyalleri oluşturulması ve bu etkinliklerde aktif katılımcılar hâline gelmeleri,
- d. Nasıl iyi tercih yapacaklarına ve doğru kararlar vereceklerine kılavuzluk edilmesi,
- e. De erlerin kazanılması sürecinde başarılarıyla nasıl olumlu etkilenirler kurup geli tireceklerini öğrenmeleri,
- f. Bu eğitim uygulamalarını sadece bir program olarak değil, kesintisiz bir süreç olarak yaygınlaştırmaları,

g. Ö retmenlerle birlikte gayret ederek en iyiyi ve güzeli ortaya çıkarıp gerçekle tirmelerine ortam sa lanmalıdır. (Character Education Informational Handbook & Guide, s.2)

De erler e itiminde ö rencilerin olumlu tutumlarını ve e ilimlerini destekleyip kuvvetlendirmek, olumsuz tutumlarını ve e ilimlerini engelleyip zayıflatmanın önemi bilinir. Buna giden yol da;

a. Ö rencilerin kötü e ilimlerini artıracak ortamları kaldırırken, iyi e ilimlerini duygu ve heyecan boyutunda ortaya çıkaracak **fırsatlar olu turmaktan,**

b. Ö rencilerin ö zenecekleri ve taklit etmek isteyecekleri **somut örnekler göstermekten,**

c. Ö rencilerin **olumlu e ilimlerinin, di er olumlu e ilimleri harekete geçirmesine imkân hazırlamaktan,**

d. Ö rencilerde te vik edilen ve meydana gelen olumlu e ilimlerin davranı a dönü mesi için **aklı ve iradeyi kuvvetlendirmekten,**

e. Olumsuz e ilimlerin kötü davranı lar e klinde ortaya çıktığı durumlarda kırıncı ve hakaret edici ifadeler yerine, güzel ve yumu ak ifadelerle **ö rencinin kendine saygısını muhafaza etmesini sa lamaktan geçer.** (Bilgin ve Selçuk, 2000:105-107)

Yukarıda bahsi geçen ilkeler ve yaklaşımlar, de erler e itiminde kullanılacak ö retim yöntemlerinin, milli e itim programının temel e itim felsefesine, 'yapılandırıcılığı' ve ö renen merkezli e itim yaklaşımlarına uygun, genel ve özel hedefler do rultusunda, aktif ö renme yöntemlerine uygun nitelikler ta rması ihtiyacını ortaya koymaktadır. Nitekim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi programındaki genel amaçlar incelendi inde dinî ve ahlaki bilgilerin yanında, çe itli de erlere dair, duyuru -

sal öğrenme faaliyetlerinin düzenlenmesini gerektiren birçok tutumun kazandırılmasına yönelik amaçların da bulunduğu görülmektedir. (Aydın, 2009: 81)

Değerlerin öğretiminde kullanılacak yöntemlerden biri de fotoğraf yorumlamadır.

Bu makalede, fotoğraf yorumlama yönteminin ne olduğu, üstün ve sınırlı yönleri ve nasıl uygulanacağı ele alınmıştır. Ayrıca iki örnek uygulama verilerek, uygulama amaçları ve nitelikleri gösterilmiştir.

Yöntemin kapsamlı bir şekilde ele alınıp açıklanmasından önce “fotoğraf” ve “yorum” kavramlarına değinmekte fayda vardır.

1. Bir Eğitim Materyali Olarak Fotoğraf

Görsel bir materyal olarak fotoğrafın kullanımı bir asrı aşkın zaman dilimine uzanır. Tarihi boyunca, fotoğrafın yazılı ve sözlü anlatıma göre cazibesi her zaman daha fazla olmuştur. (Aydın, 2009: 419) Yazının düncüyü harekete geçirdiği gibi bir iletişim aracı olarak fotoğraf da daha çok duyguları harekete geçirir. Fotoğrafı bakan kişinin, oradan aldığı izlenimlerle yazılı ve sözlü anlatıma göre çok daha yoğun zihinsel ve duygusal tepkiler vermesi mümkündür.

Fotoğraf içerdiği bilgi ve mesajların hatırlanmasını kolaylaştırır. Bu gibi muhatapın zihninde ve kalbinde daha uzun süreli bir etki bırakabilir. Mesela bir kişi, açlığın ve susuzluğun pençesinde kıvranan Afrikalı bir çocuk gördüğünde, manzaranın silüeti yıllarca gözünün önünden gitmeyebilir. Hafızaya yerleşen görüntü yıllarca taze kalabilir, kolay hatırlanabilir.

Yazıya göre fotoğrafın öğrencinin duyarlılığını artırmada daha güçlü bir etkisinin olduğu görülmektedir. Fotoğrafın çok güçlü zihinsel ve duy-

gusal hareketliliklere sebep oldu u, algı ve ilgilere daha kolay hitap etti i söylenebilir. Foto rafla sunulan duygu, dü ünçe ve davranı manzumeleri yalnız yazılı metinlerle aktarıldı nda foto rafa göre aynı etkiyi uyandırmayabilir. (MEB, 2008)

Bir e itim materyali olarak foto raf, ö renme ortamında, ö renciler için daima caziptir. Foto rafın ilgi ve dikkatleri üzerine çekme özelli i vardır. Konuyla ilgili ve çocu un dünyasına yakın, hayatın içinden ve canlı objeler içeren foto raflar ö renme ortamına renk ve heyecan katarlar. (ahin ve Yıldırım, 1999:42-43) Günümüzde foto raf, sosyal bilimlerden fen bilimlerine, sanat e itiminden spora birçok alanda görsel bir e itim materyali olarak yaygın bir e kilde kullanılmaktadır. Bu cazip materyalin de erler e itiminde de kullanılması gayet tabiidir.

Di er taraftan görsel materyalleri incelemenin ö renciler için avantajlı tarafları vardır. Foto raf incelenirken dikkatler ba ka yönlere da ılmaz. Tekrar tekrar foto rafa dönüp, bakıp incelenebilir. Ondan alınan imgeler ve mesajlar satırlar arasında kaybolmaz, sözlerle birlikte uçup gitmez. Ö renciler foto rafı çe itli boyutlarıyla incelerken yeni sorular gelebilir ve yeni fikirler ortaya çıkabilir.(Akbaba, 2005:188)Anlaşıldı ı gibi foto raf bir e itim materyali olarak kullanıldında, ö rencilerin bedensel, zihinsel ve ruhsal gelişimini destekleyebilen, e itimin verimliliğini ve kalıcılığını artıran etkin bir araçtır. (Aydın, 2009: 556)

Foto raf bir e itim materyali olarak üç e kilde kullanılabilir. Birinci yol, foto rafı ö rencilere izlettirmek sonrasında onu anlatırıp yorumlatmak. İkinci, foto raflardan hareketle ö rencilere bilgi vermektir.

Üçüncü yol ise foto rafı farklı yöntemlerle zenginleştirebilecek konuyu zenginleştirip, ilgi çekici hale getirmektir. (Aydın, 2009: 555)

2. Eritim Ba lamında Yorum

'Yorum' kavramının, bir yazının veya bir sözün, anlaşılması güç yönlerini açıklayarak aydınlatma kavramı; bir olayı belli bir görüşe göre açıklama, değerlendirme; gizli veya hayalî olan bir şeyden anlam çıkarma gibi manaları vardır. Yorumlama kavramı muhtevasında, bir konuyu veya objeyi bir zaman, mekân, duygu, düşünce ve davranış boyutlarıyla ve diğer incelikleriyle kavramayı ve anlamlandırmayı gerektirmektedir. Bir foto rafı yorumlamaktan söz ettiğimizde anlama, anlamlandırma, var olan diğer bilgileri ilişkilendirme, zihinsel, duygusal ve fiili tecrübeleriyle ondan bir sonuç çıkarma işlemlerinden bahsedebiliriz.

3. Foto raf Yorumlama Yöntemi Nedir?

Foto raf yorumlama yöntemi, eğitim hedeflerine ve kazandırılacak davranışlara uygun, hayatın içinden ve gerçeğe uygun olarak seçilmiş bir veya birkaç foto rafın, öğretmen rehberliğinde önceden hazırlanmış sorular doğrultusunda öğrenciler tarafından yorumlanmasıdır.

Bir öğretim yöntemi olarak foto raf yorumlama yöntemi, öğrenme yaklaşımlarından buluş yoluyla öğrenme yaklaşımına girer ve örnek olay incelemesi, tartışma, problem çözme gibi öğrenen merkezli bir yöntemdir.

Foto raf yorumlama; öğrencilere görme, düşünme, yorumlama, çözümleme ve bireşim yapma, duygularını harekete geçirme imkânı sağladığı gibi onları sözlü olarak etkinliğe katılmaya teşvik eder.

4. Değerler Eğitime Uygunluğu

Foto raf yorumlama yöntemi etkinlikleri, ö rencileri ö renme ortamında, duygu, dü ünçe ve davranı boyutunda aktif hâle harekete getirir. Dolayısıyla buluş yoluyla ö renme yaklaşı mına uygundur.

Yöntemin uygulanmasında buluş yoluyla ö renme süreci u e- kilde i ler: Ö retmen örnekleri sunar, ö renciler örnekleri tanımlar ve tasvir ederler. Ö renciler farklı veya zıt örnekleri karşı la tırarak buradan bazı özellikleri ve durumları te his ederler. Ö retmen de rehberlik yaparak bu bilgileri ve ilkeleri teyit eder. (Senemo lu1997:477) Böylece ö renciler, foto raftaki ki i, nesne ya da olayları yorumlayarak do ruları kendileri kefederler.

Foto raf yorumlama yöntemi ö rencilerin i itme, görme, gerekti inde dokunma duyularına hitap etti inden elde edilen bilgiler daha kolay hafızaya alınır ve daha kalıcı ö renme gerçekleşir. Bir ö renme etkinli inde ö rencilerin ne kadar çok duyu organına hitap edilirse o kadar kalıcı ö renme gerçekleşece i bilinmektedir. (Demirel, 2003:50)

Seçilen foto raf veya foto raflar üzerinde görme, dü ünme, tasvir etme, yorumlama, dü üncelerini ifade etme ve materyalde yer alan olaylarla ve olgularla özde im kurma imkânı bulan ö rencilerin daha etkili bir ö renme gerçekleşirecekleri açıktır.

Foto raf yorumlama yönteminde soruların, a amalara göre hazırlanarak uygulama sürecinin buna göre gerçekleşitirilmesi, anlamayı ve do ruyu bulmayı kolaylaştırır. Özellikle de er üretme ve ders çıkarma a amalarında ö rencilerin, kendilerinin ula tı ı do ru bilgiyi ve ahlaki olan davranı ları kendileri uygulamaya daha e ilimli hâle gelirler. Çünkü kalıcı ve etkili ö renme üzerine yapılan psikolojik ara tırmalar, ö - rencilerin kendi ke fettikleri do ruları, davranı lara dönü türmeye daha

istekli olduklarını göstermiştir. Aynı zamanda öğrencilerin sorulara yazılı olarak cevap verecek olmaları da yine daha etkili ve kalıcı bir öğrenmede avantaj sağlar.

Bütün eğitim faaliyetlerinde olduğu gibi dersler eğitimci çalışmalarında da hedeflenen başarıların yakalanması için, yapılacak etkinliklerde kullanılan materyallerde bazı ölçütler aranmalıdır. Buna göre bir eğitim etkinlikleri için materyal üretilirken;

- a. Materyalin, öğrenim programıyla uyumuna,
- b. içerdiği mesajların doğruluğuna ve güncelliğine,
- c. Dilinin açık ve anlaşılır olmasına,
- d. Öğrenciyi güdeleyici ve öğrencinin ilgisini uzun süre çekebilmesine,
- e. Öğrencinin katılımını sağlamasına,
- f. Teknik ölçütleri ve nitelikleri taşımasına,
- g. Etkili ve verimli olduğunu ispatlayacak verilerin olmasına,
- h. Kullanımı için gerekli yönergelerin olmasına, dikkat edilmelidir. (McAlpine, Weston, 1994:19-30)

Diğer bir açıdan üretilen etkinlik materyali;

- a. Sade ve anlaşılabilir dille yazılmış,
- b. Eğitim programının hedef ve kazanımlarına uygun,
- c. Öğrencinin pedagojik özelliklerine uygun,
- d. Gerçek hayatla uyumlu,
- e. Öğrenci tarafından uygulanabilir ve tekrar edilebilir,
- f. Tekrar tekrar kullanmaya elverişli ve dayanıklı,
- g. Kolay geliştirilebilir ve güncelleştirilebilir,

h. Hazırlama ve kullanım kılavuzuna sahip olmak gibi bazı nitelikler ta imalıdır. (ahin ve Yıldırım, 1999:27-31)

Millî E itim Bakanlığı, Din Ö retimi Genel Müdürlü ü, İlk re tim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar) Ö retim Programı ve Kılavuzu'nda Ö retmenlerin sınıf içi etkinlikleri uygularken dikkat etmeleri gereken hususlar sıralanmı tır. Foto raf yorumlama yöntemi, a a ıda verece imiz hususlarda ö retmenin verimlili ini artıracak nitelikleri de ta ır. Nitekim ara tırma sonunda foto raf yorumlama yönteminin ve örnek uygulamaların de erlendirildi i mülakatlarda örnek uygulamayı yapan ö retmenlere u ve benzeri hususlar sorulmu ve ö retmen de erlendirmelerinin bu iddiayı destekler mahiyette oldu u ortaya çıkmı tır.

Söz konusu Kılavuz'da dikkat çekilen hususlardan bazıları ö y- ledir:

- a. Ö rencilerin fikirlerini önemsemek.
- b. Ö rencilerin i lenen konu ile ilgili ön bilgilerini açı a çı- karmak ve ö rencilerin kendi dü üncelerinin farkında olmalarını sa lamak.
- c. Ö rencilerin ileri sürülen alternatif dü ünceler üzerinde dü ünmelerini, bu dü ünceleri tartı malarını ve de er- lendirmelerini te vik etmek.
- d. Tartı maları ve etkinlikleri, ö rencilerin bilgi ve anlayı - ları kendilerinin yapılandırmasına imkân verecek ekilde yönlendirmek.
- e. Ö rencilerin bir olguyu veya olayı açıklamak için alter- natif yorumlar yapabilme yeteneklerini te vik etmek.

- f. Bir öğrenme görevi olurken gerçek yaşamda karşılaşılan düzeyde karmaşık olmasına dikkat etmek.
- g. Bir öğrenme görevi olurken “belirlemek”, “karşılaştırmak”, “sınıflamak”, “çözümlemek”, “oluşturmak” gibi üst düzey bilişsel etkinlikleri gerektiren görevlere ağırlık vermek.
- h. Bir öğrenme görevi olurken doğrudan parçalara ayırmak yerine öncelikle bütüncül olarak tasarlamak.
- i. Öğrencilere açık uçlu, düşünmeye sevk eden, anlamlı ve derinliği olan sorular sormak.
- j. Öğrencilerin ilgilerini çekecek meseleler ortaya atmak.
- k. Öğrencilerin öğretmenle ve öğrencilerle etkileşimini desteklemek.
- l. Öğrencilere yöneltilen sorulara cevap vermeleri için yeterli süre tanımak.
- m. Öğrencilere sunulan bilgiler arasında bağlantı kurabilmeleri ve çeşitli görüşleri birbirleriyle karşılaştırabilmeleri için zaman vermek.
- n. Öğrencilerin kendi bilgi, duygu ve davranışlarını değerlendirilmelerini özendirme (MEB, 2010:27)

5. Öğrencilerin Gelişim Özelliklerine Uyarlanabilirliği

Genelde 10-11 yaşından itibaren zihinsel gelişim olarak soyut işlemler dönemine girmeye başlayan çocukların; kişiler ve nesnelere arasındaki ilişkiler üzerinde analitik ve sentetik düşünme, yorumlama, çok yönlü muhakeme etme yetenekleri gelişmeye başladığı kabul edilir. Buna göre soyut işlemler dönemine giren bir çocuk, nesne ve olaylar hakkında so-

yut dü ünebilir; olayları ve durumları, farklı bakı açlarından ve çok yönlü muhakeme edebilir. Ki i, nesne ve olaylar üzerinde çözümleme ve bire im yapabilir. Sosyal ve psikolojik soyut problemleri sistematik olarak çözümleyebilir. Durumlar ve olaylar hakkında genellemeler yapabilir. (Selçuk, 1997:78-81)

Foto raf yorumlama yönteminde hayatın içinden gerçekleri yansıtan foto raflar üzerinde yorum yapmak, bunları muhakeme etmek ve ahlaki de erlerle ilgili neticelere ulaşmaları çocukların zihinsel gelişimine de olumlu katkıda bulunur.

Genel olarak, çocukların bilişsel ve duygusal gelişimiyle ahlak gelişimi arasında sıkı bir bağ olduğu kabul edilir. Dü ünce ve duygusal gelişimde somuttan soyuta doğru evrim ahlak gelişimi için de söz konusudur. Piaget'nin ve Kohlberg'in ahlak gelişim aşamalarında evrim sürecini belirleyen unsurlardan biri de yaşıdır. (Cücelo lu, 1993:353-355) Bu bağlamda soyut algılama dönemine giren bir çocuğun olay ve olgu örgülerinden hareketle bir foto raf üzerinden empati kurma, analitik ve sentetik düşünme ve alternatifli düşünme gibi yollarla iç dünyasının gelişmesine ve yaratıcılık niteliklerinin artmasına zemin hazırlanır. (Dökmen, 1994:158-160) Çocuğun, öğretmeninin de rehberliği doğrultusunda ahlak bakımından iyileri ve kötülere kavraması ve bir kısım ahlak ilkelerini buradan çıkarması mümkün olacaktır.

6. Üstün ve Sınırlı Yönleri

Foto raf yorumlama yönteminde çocukların, hayatın içinden gerçek figürleri yansıtan somut bir nesne olan foto raf üzerinde düşünmesi, yorum yapması, zevkli bir iştir. Öğretmen, öğrencilerin ilgisini çekecek nitelikte seçtiği bir foto rafla konuya karşı onların güdülenmesi-

ni ve yo unla masını sa layabilir. Ö retmen, aynı zamanda analitik ve sentetik dü ünme, tümevarım ve tüm dengelim, empati, çok yönlü dü ünme gibi çe itli dü ünme biçimlerini uygulayarak ö rencilere dü ünme disiplinini de ö retebilir.

Foto raf yorumlama yöntemi heyecan veren uygulamalarıyla bütün ö rencilerin e itim sürecine aktif ve istekli katılmasını sa lar. Sınıf ortamında, sosyal ve zihinsel geli imi geri ya da özgüven eksikli i olan ö rencilerin e itime daha kolay katılabilmelerine fırsat hazırlar.

Foto raf yorumlama yönteminde klasik ö renme yöntemlerinden farklı olarak ö renciler duyguları, hayâlleri ve ya adıkları hatıralarıyla e itim sürecinin merkezinde yer alırlar. Bu, onların konuya daha çok ilgi duymalarını temin ederken di er arkadaş larının konu hakkındaki görüşlerine kar ı merak duygusu da uyandırır.

Seçilen foto raflar, gerçekçi ya da gerçe e uygun olduğundan ö rencileri hayalî bir dünyaya de il, bilginin uygulamaya dönüşü ü gerçek hayatın bilgisine ve tecrübesine yönlendirir. Önceki bilgilerine ve tecrübelerine dayanarak yeni bilgilere ulaşmasına yardımcı olur. Bu da yapılandırmacı e itim anlayı ma uygundur.

Foto raf; dergi, gazete, kitap gibi yayınlardan kolayca elde edilebilir. Özellikle de internet kaynaklarından çabuk bulunabilecek bir malzemedir. Temin edilmesi kolay olan foto rafın ders materyali olarak hazırlanması da fazla zaman almayan bir i tir.

Foto raf, her ne kadar kolay ula ılabilen ve çabuk hazırlanabilen malzeme olsa da e itim hedeflerine uygun olmayan, iyi seçilmemi bir foto raf istenen sonuçları vermeyebilir. Yine materyal hazırlama ilkelerine uygun olmayan ve e itim hedeflerine uygun dü meyen iyi hazırlan-

mamı malzemelerle ö rencilerin kar ısına çıkmak beklenilenin tam aksi neticeler de verebilir. Bu durumda dersin akı ı ö retmenin istemedi i mecralara kayabilir, ö retmeni e itim hedeflerinden uzakla tırabilir.

Yalnız bir foto raf üzerinden de erler e itimi hedeflerinin gerçekte tirmeyi beklemek de çok iyimser bir dü üncedir. Bu bakımdan temel ahlakî de erlerin kazanılmasında belirlenen hedefleri destekleyen di er yöntemlerle ve etkinliklerle dersi zenginle tirmek gerekir.

7. Foto raf Yorumlama Yöntemi Nasıl Uygulanır?

Foto raf yorumlama yöntemi etkinlikleri be a amada gerçekleştirir.

1. **Algılama** a amasında ö renci foto raf içindeki canlıların veya nesnelerin ne oldu unu bilir (algılar).

2. **Tanımlama** a amasında ö renci, foto raftaki objelerin ne i e yaradı nı, i levinin oldu unu ifade eder (tanımlar).

3. **Yorumlama** a amasında objelerin niçin orada olduklarını ve ya bu durumda bulduklarını, bu nesnelerin birbiriyle ili kilerini ve etkile imlerini idrak eder (yorumlar).

4. **De er üretme** a amasında oradaki nesnelerin birbiriyle ili kilerinden ve etkile imlerinden ortaya çıkan olumlu veya olumsuz neticelerin, iyi veya kötü de er ifade eden ahlakî durumların farkına vararak ahlakî yargılara ula ır (de er üretir).

5. **Ders çıkarma** a amasında da ula tı ı sonuçları kendi tecrübeleriyle ve bilgileriyle birle tirerek kendi ya ayı ı için yeni bilgilere ve tecrübelere ula rarak do ru davranı lara yönelir (ders çıkarır).

Foto raf yorumlama yöntemini uygulayan ö retmen:

- a. Yıllık ünite planıyla uyumlu olarak hazırlanmış dersler eğitim planına göre hareket eder.
- b. Bu planda yer alan dersleri işlemeye uygun bir foto raf bulur.
- c. Foto rafı tekniğe uygun olarak işlemeye amaçlarını belirler ve soruları hazırlar.
- d. Yöntemin işleyiş amaçlarını dikkate alarak hazırladığı soruları, mümkün olduğunca çok öğrenciye sorarak söz hakkı verir.
- e. Öğrencilerin çok yönlü ve farklı düştürmelerine yardımcı olur.
- f. Öğrencilerin verdiği cevapları kendisi tekrar ederek olduğu gibi kabul eder.
- g. Öğrencilere her soru için verdiği cevaplama süresinden sonra sorulara dilerse, hedef kazanımlara yönelik en uygun ve yönlendirici cevaplar verir.
- h. Bütün öğrencilerin etkinliğe katılmasına özen gösterir.
- i. Soruların bitiminde öğrencilerin o dersten çıkardıkları en önemli dersi ve yeni bilgi olarak neler öğrendiklerini sorar.
- j. Öğrencilerin verdiği cevapları düzenleyerek tahtaya yazıp herkesin görmesini sağlar.
- k. Öğrencilere, güzel fikirlerinden ve katkılarından dolayı teşekkür eder.
- l. Öğretmen öğrencilerinin sınıf içi etkinlik durumlarını, öğrenci davranışları hakkında kişisel gözlemlerini ve öğrenci öz değerlendirme çerçevesinde bir ölçme-değerlendirme yaparak yöntemi iyileştirme yoluna gider.

Ö RET M MATERYALLER VE UYGULAMA ÖRNEKLER

Foto raf yorumlama yönteminin de erler ö retimine yönelik iki örnek uygulama verilerek, uygulama a amaları ve nitelikleri gösterilmi - tir.

ki örnek uygulama, dört farklı e itim kurumunda de i ik dal - lardaki ö retmenler tarafından yapılmı tır. Örnek uygulama öncesinde ö retmenlere yöntemle ilgili bilgi ve malzeme verilmi tir. Örnek uygu - lamalar sonunda, uygulayıcı ö retmenlerle yüz yüze mülakat gerçeikle - tirilmi ve sonuçlar ve de erlendirmeler ortaya konmu tur.

Birinci örnek uygulama a a ıda verilmi tir.

Sınıf: 4

Ünite: 1

Konu: Allah'a ükür

Sınıf: 5

Ünite: 5

Konu: Paylaşmak Niçin Önemlidir?

1. Foto rafta neler görüyorsunuz? (Algılama)
2. Bu aile nerede ya amaktadır? (Algılama)
3. Bu anne ve çocukları niçin burada ya ıyor olabilirler? (Tanımlama)
4. Foto raftaki anne ve çocuklar u an en çok nelere ihtiyaç duyuyorlardır? (Tanımlama)
5. Çocukların ve annenin en çok üzöldü ü ve zahmet çekti i eyler neler olabilir? (Tanımlama)
6. Sizce buradaki büyük ve ortanca karde in gelece e dair hayâlleri neler olabilir? (Yorumlama)
7. Onların çok kanaatkâr ve ükredici oldu unu dü ünürsek nelere ükrediyor olabilirler? Niçin? (Yorumlama)
8. Anneleri kanaatkâr ve ükredici bir insan olmasaydı hangi kötü yollara sapabilirdi? Nasıl? (De er üretme)

9. Ailenin daha kötü durumlara dümesi çocukların hayatını, geleceğini nasıl etkilerdi? (Değer üretme)
10. Siz, böyle zor durumda aileleri gördüğünüzde ne düşünüyor, ne yapıyorsunuz? (Değer üretme)
11. Fotoğraftaki çocukların en çok takdir ettiğiniz yönleri nelerdir? (Değer üretme)
12. Buradaki ailenin yerinde siz olsaydınız, en çok neyin kıymetini bilirdiniz? (Ders çıkarma)
13. Bugün bu saydığımız nimetlerin, imkânların kıymetini biliyor musunuz? Niçin? (Ders çıkarma)

İkinci örnek uygulama aşağıda verilmiştir.

Sınıf: 4

Ünite: 5

Konu: İslam Dini Dostça ve Kardeşçe Yaşamayı Öğütler

Sınıf: 8

Ünite: 5

Konu: Kardeşlik, Hoşgörü ve Barışlama

1. Foto rafta neler görüyorsunuz? (Algılama)
2. Foto rafta en çok dikkatinizi çeken şeyler nelerdir? (Algılama)
3. Foto raftaki çocukların arasındaki ilişkileri veya yakınlık ne olabilir? (Tanımlama)
4. Foto raftaki çocukların sizce ortak duyguları nelerdir? (Tanımlama)
5. Onların bu tebessümlerinin ve mutluluklarının temel sebebi ne olabilir? (Yorumlama)
6. Sizce bu dört arkadaş gerçek dostlar mıdır? Niçin? (Yorumlama)

7. Soldan ikinci çocuk, yiyece ini paylaşmak istemeseydi ne olurdu? (De er üretme)
8. Sizce cömertlik, fedâkârlık dostlukta ne kadar önemlidir? (De er üretme)
9. Sizce bu dört çocuk iyi arkada veya dost olabilirler mi? Niçin? (De er üretme)
10. Size göre arkadaş lı n olmazsa olmaz artları nelerdir? (Ders çıkarma)
11. Foto raftaki sa dan birinci ve ikinci çocuk çok bencil ve kötü niyetli olsalardı bu arkadaş grubu ne hale gelebilirdi? (Ders çıkarma)
12. Siz arkadaş lı ı veya dostlu u neye benzetirsiniz? Niçin? (Ders çıkarma)
13. Sizce arkadaş lıklar bir gün gerçekten biter mi? Niçin? (Ders çıkarma)
14. Dostluk ne yapılırsa Cennete kadar devam eder? (Ders çıkarma)

ÖRNEK UYGULAMALARIN DE ERLEND RMES

Yöntemin verimlili ini, etkilili ini ve ders programlarında belirtilen de erler e itimi hedefleriyle uyumunu sınamak üzere, İstanbul'da dört farklı ilkö retim ve ortaö retim okulunda uygulama yapılmıştır. Uygulama yapılan okullarda farklı ya , kültür ve bilgi seviyesinden öğrencilere farklı öğrenme ortamlarında yöntem uygulanmış , sınamaları yukarıda verilen uygulama örnekleri üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Uygulama yapılan okullar ve öğrenci durumları şöyledir:

Osman Zeki Üngör İlköğretim Okulunda 6,7,8. Sınıflarda 9 öğretmen tarafından uygulama yapılmıştır.

Özen İrfan İlköğretim Okulu'nda 5. ve 7.8. sınıflarda iki öğretmen tarafından dört uygulama gerçekleştirilmiştir.

Kadıköy Anadolu İmam Hatip Lisesinde 9. Sınıflarda bir öğretmen tarafından iki uygulama yapılmıştır.

Çengelköy Lisesi 9. Sınıflarda bir öğretmen tarafından dört uygulama gerçekleştirilmiştir.

Öğretmenlerin kendi istekleriyle örnek uygulama yapmaları tercih edilmiştir. Fotoğraf yorumlama yöntemi hakkında, uygulama öncesi öğretmenlere bilgi verilmiş ve kendilerine gerekli materyal destek sağlanmıştır. Öğretmenler kendi girdikleri sınıflarda öğrenciler üzerinde yukarıda verilen iki örnek uygulamayı ve kendilerine verilen yönergelerle etkinliklerini gerçekleştirmişlerdir. Her öğretmen, sınıfında her iki örnek uygulamayı da öğrenciler üzerinde test etmiştir.

Uygulama sonunda, yöntemin verimliliği, etkililiğini ve öğretim programlarında yer alan değerlendirme hedeflerine uygunluğunu değerlendirmek üzere öğretmenlerle yüz yüze mülakat gerçekleştirilmiştir; öğretmenlere yöntemin işlevliliği, verimliliği ve yukarıda bahsi geçen ölçütlere uygunluğu hakkında muhtelif sorular sorulmuş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Uygulamayı yapan öğretmenler yöntem ve etkinliği üzerinde olumlu görüş ve değerlendirmelerde bulunmuşlardır:

1. Örnek uygulamalarda verilen resimler ve sorulan sorular, ö -renciyi derse iyi güdülemi ; ö renciler, kullanılan görsel materyaller üzerinde dikkatlerini, uzun süre toplamakta zorlanmamı lardır.

2. Ö rencilerin neredeyse tamamının, etkinli e istekle ve aktif katılımı gerçekte mi tir.

3. Yöntemi uygulamada kullanılan dil, çocukların hazır bulunurlukları açısından uygun ve anlaşılabilir. Çocuklar sorulan soruları anlamlandırmı ve yorumlayabilmi ve cevaplandırabilmi lerdir.

4. Yöntem, ö rencilerin empati yapabilme, çok duygulu dü ünebilme, olumlu ve olumsuz boyutları de erlendirebilme, problemleri ki sel ve toplumsal boyutta ele alabilme gibi dü ünçe yeteneklerini geli -tirmeye katkıda bulunmu tur.

5. Uygulamalarda ö retmen ve ö renciler arasında rahat bir ileti m kurulabildi i gibi, ö retmenin rehberlik misyonunu kolayla tıran yo un bir olumlu etkile im oldu u da gözlemlenmi tir.

6. Yapılandırma ve itim yakla mında önemli kazanımlardan biri olan ö rencinin bilgiye kendinin ula ması, bilgiyi yorumlaması, anlamlandırması ve üretmesiyararı bu yöntemle i lerlik kazanı mı tir.

7. Yöntemin 'De er üretme' ve 'ders çıkarma' a amaları, ö retmenin sadece rehber görevi yaparak ö renciye bilgiye ve do ruya ula -tırma ve ö rencinin bilgiyi üretmesi konusunda yol gösterici olmasını kolayla tırmı tir.

8. Örnek uygulamalar 10 ya üzeri farklı ya gruplarında uygulanabilme özelli ine sahiptir. Ayrıca görsel ve yazılı etkinlik materyalleri deforme olmadan defalarca kullanmaya müsait bulunmu tur.

9. Etkinlikler, öğrencilerin yaş grubuna uyum sağlamak amacıyla yapılan dizi etkinlik ve uyarlamalarla 10 ila 16 yaş aralığındaki öğrencilere uygulanabilir bulunmuştur.

10. Yöntemin, eğitim programlarında yer alan ahlaki değerlerin kazanımlarını gerçekleştirmeye hizmet ettiği müahede edilmiştir.

Uygulamayı yapan öğretmenler yöntem ve etkinlikler üzerinde ne gibi eksiklik ve dezavantajlar olduğu konusunda yapılan yüz yüze görüşmelerde şu değerlendirmeler ortaya çıkmıştır:

1. Yöntem uygulanırken, basılı ve yazılı görsel malzemeyle sunum yapılması, özellikle büyük sınıf ortamında ve kalabalık sınıflarda etkisiz ve yetersiz olmuştur. Bunun yerine projeksiyonla sunum yapılması görselliğin cazibesini artırabilir dolayısıyla öğrencilerin motivasyonu ve etkinliğe katılımı da artabilir.

2. Ön hazırlık ve güdülemenin iyi yapılamadığı, konunun çocukların gündemine taşınmadığı durumlarda ya da öğrenci yaş grubunun gündemine girmeyecek bir fotoğraf veya değer seçildiğinde, öğrencilerin aktif katılımında zorlandıkları görülmüştür.

3. Yöntemi uygulamak yeterli akademik bilgiyi edinemeyen ve yöntemin uygulanmasını gerektiği gibi, tam olarak gerçekleştirmeyen eğitimcilerin süreç yönetiminde istedikleri başarıyı elde edemediği gözlemlenmiştir.

4. Değerin öğretilmesinde seçilen etkinlik fotoğrafı, o değer için birkaç boyutlarını ve bütün kapsamını tam olarak içermediğinden, ilgili değer alt ve yan değerlerinin öğretilmesinde yetersiz kalabileceği değerlendirilmiştir. Buna göre bir değer öğretilmesinde, alt ve yan değer-

lerle ilgili di er etkinliklerin de yapılması söz konusu eksikli i telafi edebilir.

SONUÇ

Mevcut e itim sistemleri, sürekli kendini revize etmekte ve geli - tirmektedir. Bu e itimin tabiatında var olan bir gerçektir. Buna ba lı olarak ö retim programlarının ve yakla ımlarının sürekli de i mesi, e itim felsefesi ve yakla ımlarıyla uyumlu yeni ders materyalleri ve yöntemleri geli tirilmesini zaruri kılmaktadır. Bu ba lamda foto raf yorumlama yöntemi, yapılandırmacı ve ö reneni merkeze alan e itim yakla ımlarıyla uyumlu, yeni bir de erler ö retimi yöntemi olabilir.

Farklı ya gruplarından (10 ila 16) olu an, birbirinden farklı kül - türel ortamda yeti mekte olan ö renci grupları üzerinde, farklı bran lar - dan ö retmenlerin örnek uygulamaları neticesinde “foto raf yorumla - ma” yönteminin, de erler e itimi hedeflerini gerçekle tirmede, ö renci merkezli, sunu ve buluş yöntemlerini birlikte içeren, kolay hazırlanıp uygulanabilen, interaktif ve verimli bir yöntem oldu u ortaya çıkmıştır.

Di er taraftan film, animasyon, çizgi resim gibi di er görsel mal - zemelerin de kullanımına yönelik benzeri yöntem arayışlarına da ihtiyaç oldu u da açıktır.

KAYNAKÇA

AKBABA Bülent, (2005). “Tarih Ö retiminde Foto raf Kullanımı”, **Gazi**

Ünv. Kır ehir E t. Fak. Dergisi, Cilt: 6, Sayı: 1.

ALP NE L. Mc, WESTON C.,(1994). **The Attributes of nstructional Mate - rials, Performans mprovement Quarterly**, Spring.

AYDIN, Mehmet Zeki, (2009). **Din Ö retiminde Yöntemler**, Nobel Yayınları, Ankara.

B LG N, Beyza ve SELÇUK, Mualla, (2000). **Din Ö retimi**, Gün Yayıncılık, Ankara.

Character Education Informational Handbook& Guide, Department of Public Instruction, Public Schools of North, Carolina. (2001).

CÜCELO LU, Do an, (1993). **nsan ve Davranı ı**, Remzi Kitabevi, stanbul.

DEM REL, Özcan, (2003). **Planlamadan De erlendirmeye Ö retme Sanatı**, Pegem Yayıncılık, Ankara.

DÖKMEN, Üstün, (1994). **leti im Çatı maları ve Empati**, Sistem Yayıncılık, stanbul.

<http://www.ncpublicschools.org/docs/charactereducation/handbook/content.pdf>.

<http://www.ncpublicschools.org/docs/charactereducation/handbook/content.pdf>(1 Kasım 2004)

MEB, (2008). Din Ö retimi Genel Müdürlü ü, **mam Hatip Lisesi ve Anadolu mam Hatip Lisesi Meslek Dersleri Ö retim Programları**, Ankara.

MEB, (2010).Din Ö retimi Genel Müdürlü ü, **lkö retim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar) Ö retim Programı ve Kılavuzu**,Ankara.

SELÇUK, Ziya, (1997). **E itim Psikolojisi**, Pegem Yay., Ankara.

SENEMO LU, Nuray, (1997). **Geli im, Ö renme ve Ö retim**, Ertem Yayıncılık, stanbul.

AH N, Tu ba Yanpar ve YILDIRIM, Soner, (1999).**Ö retim Teknolojileri ve Materyal Geli tirme**, Arı Yay., Ankara.